

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΟΥΛΙΟΥ, 1859.

ΤΟΜΟΣ Γ.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 224.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΒΛΑΧΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ

Γ. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ (*).

ΓΩΝΟΣ εἰς πρόσδον καλοῦ προκειμένου πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ οἰκοῦσι λαοῖς, ἐπι δε καὶ τοῖς περιόικοις τοῖς διὰ δεσμῶν συγγενείας, καινῶν παθημάτων καὶ ἐλπίδωι μεθ' ἡμῶν συναπτομένοις, ὡς ὁ εἰς ἄμυναν ἢ εἰς πόλεμον παρασκευαζόμενος ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ κινδύνου τοὺς οἰκείους ἀναλογίζεται, τοὺς συμμαχοὺς καὶ φίλους, οὓς παντὶ σθένει καὶ πάσῃ μηχανῇ οἱ πολέμιοι ν' ἀπαλλοτριώσωσιν ἀπ' ἀλλήλων ἀγωνίζονται· οὕτω σπουδῆς οὐ τῆς τυχούσης ἔργον ἐπίκειται ἡμῖν, κατὰ τὸν παρόντα μάλιστα καιρὸν, ν' ἀναθεωρήσωμεν τοὺς λόγους τῶν ἡμετέρων πρὸς τοὺς ἐμορφύλους λαοὺς σχέσεων, καὶ διαρρήξαντες τὴν ἐπιπροσθούντα ἀκάνθινον φραγμὸν, τοὺς ἀδελφοὺς ν' ἀσπασθῶμεν ὅπου γῆς καὶ ἂν ὦσιν, ὅσον καὶ ἂν ἀπεμακρύνθησαν ἡμῶν.

Ὅθεν κατὰ τὴν χαρμόσυνον ταύτην πανήγυριν τὴν τὸ δέκατον ἤδη τελουμένην, καθ' ἣν ἡ διαδεξομένη ἡμᾶς νέα γενεά, ἢ ὡς προσφιλές σύμβολον

τῶν ἀπανταχοῦ γῆς διατελούντων ἀδελφῶν, ἐν τῇ καθέδρᾳ ταύτῃ τοῦ ἑλληνισμοῦ, παρισταμένη σήμερον ἐνταῦθα, διὰ νὰ δώσῃ λόγον τῶν ἐνιαυσίων αὐτῆς λογικῶν προόδων, φαιδρᾶν ἀναπτεινῶσι σημαντικῶν γλυκυτάτων ἐλπίδων, οἰκτεῖον νομίζω νὰ διαλάθω τινὰ περὶ τοῦ ἐν Βλαχίαις ἑλληνισμοῦ. Διότι τὰ πρό τιμων ἐτῶν συμβάντα ἠλλοίωσαν οὐσιαστικῶς τῶν λαῶν ἐκείνων τὰς σχέσεις, πολλαὶ δὲ περιστάσεις ἐκατέρωθεν ὑπὸ τε τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς κακοβουλίας παρεξηγήθησαν· ὅθεν ἐνῶ αἱ παλαιότεραι γενεαὶ ὑπὲρ τὸ δέον ἀλλήλους ἐγίνωσκον, αἱ παρούσαι ἐξ ἐναντίας πλέον τοῦ δέοντος ἀγνοοῦσιν ἀλλήλους, ταῦτα δὲ ἐπὶ ἀντικέστῳ τῶν ἀληθῶν συμφερόντων ἐκατέρωθεν βλάβη.

Τὰ δὲ πρὸς τὸν λόγον τοῦτον σκοτεινὰ καὶ ἀσαφῆ τῆς ἀρχαίας καὶ μεσαιωνικῆς ἱστορίας διεξεργάμενος θέλω προσπαθῆσαι νὰ ἐκθέσω τὸ προκείμενον, ὅσον οἶόν τε, εὐκρινῶς καὶ ἀπηλλαγμένον περιττῆς τινὸς ἐπιστημονικῆς λεπτολογίας, οὐχ ἥττον κατὰ τὴν νεωτέραν ἱστορίαν ἀπέχων πάσης πολιτικῆς ἐμπαθείας, ἐπίσης εἰς τὸν παρόντα καιρὸν καὶ τόπον ἀνοικεῖς, πρὸς μόνην δὲ τὴν ἀληθειαν ἐπ' ἀγαθῷ ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν ἀποβλέπων.

Α'. Περὶ καταγωγῆς τῶν Λάκων.

Ἡ καταγωγὴ τῶν ἐθνῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἐπισηματάτων εἶναι λίαν δυσεξερεῦνητος, διὰ τὴν ἐλλειψίν πηγῶν κατὰ τὰς ἀρχαίας τῆς ἱστορίας παντός ἀρχαίου ἔθνους, καὶ διὰ τὴν ἀτέλειαν τῶν ἐθνολο-

(*) Τὴν ἀνωτέρω ἀξίαν μελίτης πραγματικῆν ἀνέγραψεν ὁ Κ. Γ. Γ. Παπαδοπούλου τὴν 24 Ἰουνίου 1859 ἐν τῷ Ἐκπαιδευτηρίῳ αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς τὸ δέκατον γενεαίως διανομῆς τῶν βραβείων πρὸς τοὺς ἀριστεύσαντας τῶν μαθητῶν. Περιττὸν δὲ νὰ εἰπωμεν καὶ αὐθις ὅτι ἡ πρόσδος τῶν μαθητῶν ἀκρίβεια καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, πρὸς τὸ Ἐπιμελητήριον τοῦ Ἐκπαιδευτηρίου μεριμνᾷ περὶ τῆς ἀγωγῆς αὐτῶν.

γικῶν γνώσεων τῶν ἀρχαίων, μέσα μὴ ἐχόντων ἰκανὰ συγκοινωνίας· ὅθεν δὲν θέλομεν ἐνδιατρίψαι πολὺ εἰς τὰς περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Βλαχίας ἐρεῖνας.

Ἐκ τῶν σωζομένων μαρτυριῶν ἐξάγεται, ὅτι οἱ Δάκοι, οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Βλαχίας καὶ τῶν περὶ αὐτὴν χωρῶν, ἦσαν γητικόν, διότι εἰς τοὺς Γέτας οἱ Ἕλληνας συμπεριελάμβανον τοὺς Δάκους, ὧν τὸ ὄνομα μετὰ ταῦτα ὑπερίσχυεν. Ἐκάλουν δὲ αὐτοὺς Δάουε, Δάκουε ἢ Δαύουε, ὅπερ ἔχει προφανῆ σχέσιν πρὸς τὴν κατάληξιν τῶν τοπικῶν αὐτῶν ὀνομάτων Βουριδάβα, Σιγγιδάβα, Παμιδάβα, Μαρχιδάβα, Οὐτιδάβα κ.τ.λ. ἔτι δὲ καὶ πρὸς τὸ Δεκέβαλος, ὄνομα τοῦ γνωστοτάτου μεταξὺ τῶν Δάκων βασιλέως. Κατόικον δὲ οἱ Γέται τὰς ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρις Ἰστρου καὶ Εὐξείνου πόντου χώρας (Βουλγαρίαν καὶ Σερβίαν (1)). Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα, ὑπερβάντες τὸν Ἰστρον, ὤκησαν καὶ τὴν ἐπέκεινα αὐτοῦ χώραν (Βλαχίαν καὶ Μολδαυίαν). Τὸ δὲ ὄνομα Δάκος ἐπεκράτησεν ἔπειτα παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις (2). Ἐκείθεν δὲ μετῴκησαν εἰς ἐκατέραν τοῦ ἄνω Ἰστρου τὴν ὄχθην, πρὸς δυσμὰς περὶ τῶν Τρανσυλβανίαν καὶ Οὐγγαρίαν (3). Ἡ δὲ πρὸς τὰ ἄνω φερόμενη εἶναι σύμφωνος καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα· διότι οὐ μόνον αἱ μεσημβριναὶ χῶραι ὁμολογουμένως τότε ἦσαν παλαιανθρωπότεραι, καὶ ἐπομένως οἱ ἐν αὐταῖς ἐκτάσσεως ἐπιδεικτικώτεροι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν Ἑλληνικῶν ἐθνῶν ἀπεσοῦσε τοὺς συμφύλους αὐτοῖς καὶ ἤδη βαρβάρους ὑπ' αὐτῶν καλουμένους λαοὺς ἄλλως τε καὶ μετὰ ταῦτα ἀναφέρεται, ὅτι οἱ Τριβαλλοί, ἔθνος θρακικόν, διαφθάρντες ὑπὸ τῶν Σκορδίσκων, διέβησαν τὸν Ἰστρον καὶ συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν Γετῶν (4), ὅπερ ἔτι ἐμφαίνει καὶ τὴν ἐν τῇ θρακικῇ ὁμοφυλίᾳ συγγένειαν τῶν δύο τούτων ἐθνῶν.

Ἐθεώρησαν μὲν τινες τοὺς μὲν Γέτας ὡς Θρακας, τοὺς δὲ Δάκους ὡς ἑτεροφύλους (5), ὅτε μὲν εἰς τὸ σύστημα τῆς ὁμοεθνίας τῆς μετὰ ταῦτα γερμανικῆς κληθείσης, ὅτε δὲ εἰς τὸ τῆς μετὰ ταῦτα σλαβικῆς κληθείσης ἀνάγοντες αὐτοὺς, ὡς καὶ ὁ ἡμέτερος Διονύσιος Φωτεινός (6). Ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῆς ἑτεροφυλίας τῶν Δάκων πρὸς τοὺς Γέτας οὐδεὶς παρέχεται λόγος ἀποχωρῶν, ὑπὲρ δὲ τῆς εἰς τοὺς Θρακας ἀναγωγῆς αὐτῶν φέρεται ἡ ῥητὴ μαρτυρία τοῦ Ἡροδότου (7), ὅστις εἶναι πάντων ἀξιοπιστότατος, οὐ μόνον διὰ τὴν ἐποχὴν, ἀλλὰ καὶ διότι ἀκριβεστάτως ἔρυσσεν γνώσεις περὶ τῶν ἐθνῶν τού-

των, ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες κατοικοῦντες τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου πόντου διὰ τοῦ ἐμπορίου βαθύτατα εἰς τὰς χώρας ἐκεῖνας εἰσέδουν (1)· φέρεται πρὸς τοῦτοις ἡ μαρτυρία τοῦ Θεουκιδίδου (2), τοῦ Εὐσταθίου (3) κτλ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἂν διανοηθῶμεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἦτοι τῆς πρὸς νότον τοῦ Ἰστρου χώρας, δύνανται ν' ἀπαρτίσωσιν τρία συστήματα, ἦτοι τρεῖς ὁμοφυλίαι· τὴν θρακικὴν (θρακοπελασγικὴν), τὴν Ἰλλυρικὴν (ἰλλυριοπελασγικὴν), καὶ τὴν Ἑλληνικὴν (Ἑλληνοπελασγικὴν), ἐξ ὧν ἡ ἰλλυρικὴ κατεῖχε τὴν ἀπὸ τῆς Ἠπείρου μέχρι τοῦ Πάδου παραλίαν, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀντικρὺ αὐτῆς ἰταλικήν· ἡ θρακικὴ τὰς πρὸς ἀνατολὰς χώρας καὶ ἰκανόν τῆς Ἰλάσσουος Ἀσίας· τὰ δὲ νοτιότερα ἡ Ἑλληνικὴ, ἣτις τῇ θρακικῇ ὀφείλει πολλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Ὄρφέα· ἂν ἔτι διανοηθῶμεν, ὅτι αἱ τρεῖς αὗται ὁμοφυλίαι ἀποτελοῦσιν ὁμοεθνίαν τινὰ τὴν καθόλου θρακοπελασγικὴν δυναμένην νὰ κληθῆ, δι' ἑλλειψίν ἄλλου ὀνόματος, ἥς τὰ ἱστορικώτατα ἔθνη εἶναι οἱ μετὰ ταῦτα κληθέντες Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, θέλομεν εὐκόλως ἐννοῆσαι, ὅτι τὰ γητικὰ ἔθνη, κατὰ τὸν λόγον τούτον, σύμφυλα ὄντα τοῦ Ἑλληνικοῦ, δὲν διαφέρουσιν αὐτοῦ πλέον τῶν εἰς τὸ μακεδονικόν ἔθνος π. χ. πάλαι περιληφθέντων λαῶν· καὶ ὅτι τέλος ἡ ὁμοεθνία αὕτη εἶχεν, ὡς αἱ γλώσσαι μαρτυροῦσι, παλαιότεραν καὶ ἐπομένως ἀσθενεστέραν συγγένειαν πρὸς τοὺς προγόνους τῆς μετὰ ταῦτα κληθείσης γερμανικῆς καὶ τοὺς τῆς σλαβικῆς, εἰ καὶ ἡ θρακοπελασγικὴ ὁμοεθνία ἐμφαίνει ἀσυγκρίτως πολλῶ μείζονα ποικιλίαν ἢ αἱ μνημονευθεῖσαι λοιπαὶ δύο, ἦν ἄλλως τε παριστῶσιν αἱ τε γλώσσαι αὐτῆς καὶ τὸ πολὺ μᾶλλον πολυσχιδῆς καὶ πολύμορφον τῆς ὑπ' αὐτῆς κατοικηθείσης χώρας.

Τοσοῦτον λοιπὸν νομίζω, μόνον δύναται σήμερον νὰ ὀρισθῆ ἡ ἀρχικὴ μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Βλάχων φυλετικὴ σχέσις· διότι δύναται μὲν τις, συνδυάζων χωρῆα καὶ γνώμας, νὰ πείσῃ ἑαυτὸν, ὅτι ἀδιστακτικῶς ἔλυσε τὸ προκείμενον ἐθνολογικὸν πρόβλημα τὸ λίαν δυσεπίλυτον καὶ τοπογραφικῶς καὶ ἐθνολογικῶς, δι' ἄλλα τε καὶ διὰ τὰς συχνὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τὰς χώρας ἐκεῖνας μεταναστάσεις, ἀλλὰ τὴν πεποιθήσιν ταύτην δὲν θέλει ποτὲ δυνηθῆ καὶ εἰς ἄλλους νὰ μεταδώσῃ. Εἶθε δὲ ἡ ἀνθρωπίνῃ ἐπιστήμῃ νὰ προβῆ τοσοῦτον, ὥστε θετικῶς νὰ καταδείξῃ πολλῶν ἐθνῶν ἄλλοτρίως διακειμένων τὴν ἀληθῆ εἰ καὶ κεκρυμμένην συγγένειαν· τὴν κατα-

(1) Gattererp. 35.

(2) Plin. H. N. IV, 25. Getae Daci Romanis dicti.

(3) Mannert VI. 173. VII 30

(4) Ἀππ. Ῥωμαϊκ. Ἰλλυρικ.

(5) Βερνάρδ. εἰς Διονύσιον. τὸν περιηγ. — Νειδούρ. ἱετ. ποιτ. μ. σελ. 376.

(6) Ἰστορ. Δακ. τόμ. Α'. σελ. 59.

(7) Α'. 93 καὶ ἐξέ.

(1) Heeren ἐν τῷ περὶ Σκυθῶν (περὶ πολιτ. καὶ τ. λ. γαλ. μεταφρ. τόμ. 2 σελ. 306 καὶ ἐξέ).

(2) Β'. 96.

(3) Εἰς Διονύσιον. τὸν περιηγ. σελ. 304. Τὴν θρακικὴν καταγωγὴν τῶν Γετῶν παραδέχεται καὶ Μύλλερσ ἐ πόντῳ ἐν τῷ περὶ Μακεδόν. 35. 29. Ἠλείσια δὲ περὶ τούτων ὁ Tischbeke ἐν ταῖς εἰς Μιλ. ἐξηγητ. σημειώσ. II, 2 σελ. 76 κτλ. καὶ J. C. Hugs commentatio de expeditionibus Trajani et origine Vahschitarum. Βιέννη 1794.

γωγὴν, ὅσα μᾶλλον ἀπ' ἀλλήλων ἀφίστανται, ἐπισκοτιζομένην, τὴν δὲ ἀλλοτριότητα. ἔργον πολλάκις ἀνόσιον ἀγρίων πολιτικῶν συμφερόντων τοὺς ἀσπασμοὺς τῶν ἀδελφῶν ἐπιπροσθύντων!

*Β'. Περὶ τῶν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Λάκων
σχέσεων μέχρι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων,
(ἤτοι μέχρι 100 Μ. Χ.).*

Ἀσκαφεῖς μόνον παραδόσεις πρὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀπαντῶνται περὶ Λάκων καὶ Γετῶν, οἳ ἢ περὶ τοῦ Ζαμόλξιδος, (1) ἤτις τὴν πρώτην πολιτιστικὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τοὺς Λάκους καὶ Γέτας ἐπίδρασιν ὑποδεικνύει, εἰ καὶ δύσκολον εἶναι νὰ ὀρισθῶσιν αἱ ὑπὸ τῶν παραδόσεων τούτων κρυπτόμεναι σχέσεις. Ἀλλ' οὐχ ἤττον βέβαιον εἶναι, ὅτι αἱ κατὰ τὰ δυτικὰ παράλια τοῦ εὐξείνου πόντου, πρὸ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰστροῦ καὶ ἐτι μεσογειότερον ἰδρυμένα ἑλληνικὴ ἐμπορικὴ ἀποικίαι, αἱ μετὰ τῶν ἐγγυρῶν πολλάκις ἠνωμένα ἑλληνικαὶ συνοδαὶ καὶ πολυειδεῖς ἄλλαι σχέσεις λεληθότως διωχέτερον εἰς τοὺς λαοὺς ἐκείνους στοιχεῖά τινε πολιτισμοῦ, ἅπερ βεβαίως ἀπὸ τῶν βορειότερων χωρῶν δὲν ἠδύναντο νὰ παραλάβωσιν. Ἐκ δὲ τῶν περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Δαρείου κατὰ τῶν Σκυθῶν πρὸ τὰς χώρας ταύτας (513. π. Χ.) μαρτυριῶν (2) οὐδὲν ἀκριβές, οὔτε λόγου ἄξιον δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν περὶ τῶν Λάκων. Ἐπὶ δὲ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (430) Σιτάλκῃς ὁ Θράξ κατὰ τοῦ Περδίκκου στρατευόμενος ἦγε μεταξὺ ἄλλων καὶ Γέτας (3) βραδύτερον δὲ ὁ Σείθης ἐπολέμησε τοὺς Ἀθηναίους ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου (342—339) ἄγων ἐπίσης Γέτας. Αὐξανομένης δὲ τῆς μακεδονικῆς δυνάμεως, αἱ ἐντεῦθεν τοῦ Ἰστροῦ Γέται, διαδάντες, ὡς εἶπομεν, τὸν ποταμὸν, κατώκησαν ἐπὶ τῆς ἀντίπεραν χώρας. Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ Ἀλέξανδρος νικήσας Σύρμον τῶν Τριβαλλῶν βασιλέα καὶ διώκων αὐτὸν καταφυγόντα εἰς τοὺς Γέτας ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν καὶ διαβάς τὸν Ἰστρον ἐνίκησεν αὐτοὺς (4) κατὰ κράτος (336 π. Χ.). Ἐκ δὲ τῶν περὶ Λάκων ὀλίγων εἰδήσεων, δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι οὗτοι ἀπὸ τοῦδε ἀπετέλουν κίρετὴν τινα στρατιωτικὴν μοναρχίαν.

Ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου γνωστόν εἶναι, ὅτι ὁ Λυσίμαχος, πολεμήσας τοὺς Λάκους καὶ Γέτας, ἐνίκηθη καὶ αἰχμαλωτισθεὶς μόλις ἐσώθη (5). Ἀλλὰ κατὰ τὴν πολυτάραχον ἐκείνην ἐποχὴν, ὅτε καὶ ἡ τῶν Γαλατῶν εἰς Θράκην, Μακεδονίαν καὶ Ἑλλάδα ἐγένετο ἐπίδρομή, πλὴν τῶν βιαίων μετακινήσεων τῶν λαῶν, ἄξια σημειώσεως εἶναι αἱ πολυειδεῖς μεταξὺ τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν βαρβαρικῶν χωρῶν συσταθεῖσαι σχέσεις, οὐ μόνον διὰ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ποταμοῦ ὑφιστάμεναι, ὡς πρότερον, ἀλλὰ καὶ διὰ ξηρᾶς, ἐκ τῆς ὑπὲρ τὸν

Ἄλιον Θράκης ὅπερ καταφαίνεται οὐ μόνον ἐκ τῶν πολυκριθμοτάτων Ἑλληνικῶν ἀργυρῶν στατήρων τοῦ Λυσιμάχου τῶν καθ' ἑκάστην ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ἀνευρισκομένων, καὶ μεγάλου μάλιστα ποτε ἀνακαλυφθέντος θησαυροῦ (1) καὶ χρυσῶν τοῦ Λυσιμάχου, ἐτι δὲ καὶ πολλῶν νομισμάτων Ἑλληνικῶν πόλεων, Ἰστροῦ, Τόμιον, Καλλατίας, Ὀδησοῦ κτλ. ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς λατρείας θεῶν τινῶν, ἧτις διὰ τῶν Μακεδόνων πιθανῶς εἰσήχθη, οἷον Ἀζίζου, ἀσσυριακῆς θεότητος, διὰ συρμακεδόνων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἢ κατὰ μεταγενεστέραν δι' ὁμοίων ἀποίκων εἰσχωρησάσης.

Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις συμμαρτυροῦσι τὸν λόγον πλῆθος σημάτων γλυπτῶν, ὧν οὐκ ὀλίγα ἀνέκοντα εἰς τὴν περιόδον τῶν διαδόχων καὶ μεθ' ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν. Ἐκ τούτων δὲ σημειοῦμεν τὴν ἐφεξῆς ἐν τῷ ἐν Βουκουρεστίαις μουσεῖῳ τοῦ Ἁγίου Σάββα τρυπημένην. Εἶναι δὲ αὕτη κεχαραγμένη ἐπὶ ἐπιτομῆς στήλης ὁμοιοτάτης τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαγῆς τῆς Ἑλλάδος εὐρισκομένων, γεγλυμένης ἐπιτομῆς, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ βάρους τοῦ λίθου. Ὅθεν οὐδεμία λείπεται ἀμφιβολία καὶ ἐκ τῆς στήλης ταύτης καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων, ὅτι Ἕλληνες γλύπτει ὑπῆρχον ἤδη ἐν Βλαχίᾳ ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου· διότι εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνήκει τὸ προκείμενον ἔργον, ὡς φαίνεται, καὶ ἐκ τῆς τεχντροπίας καὶ ἐκ τῆς ἀπεργασίας τοῦ ἐν αὐτῇ ἀναγλύρου καὶ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων (2). Ἔχει δὲ ἡ ἐπιγραφή ὡς ἐξῆς (ἐπὶ τοῦ ἄνω περιθωρίου τῆς στήλης) ΝΟΥΜΗΝΙΟΣ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥ (ἔπεται τὸ ἀνάγλυρον. Εἶτα ἐπὶ τοῦ κάτω περιθωρίου τῆς στήλης) ΑΝΩ[Ν]ΙΩ ΠΙΡΙΩΝΟΣ ΘΥΓΑ || ΤΗΡ ΓΥΝΗ ΔΕ ΝΟΥΜΗΝΙΟΥ || ΤΟΥ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥ ΧΑΙΡΕΤΕ (3). Ἐκ τούτου φαίνεται,

(1) Κέμν. ἱστορ. Τρανσυλβ.

(2) Παριστᾶ δὲ τὸ ἀνάγλυρον τῶν κειμένων τὸν θάνατον διὰ σκηνῆς τινος τοῦ βίου, ὡς συνήθως, μετὰ πολλῆς χάριτος. Δεξιόθεν ὁ Νουμήνιος, νῖος κατακεκλιμένος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος σπριζόμενος, κρατεῖ, στέφανον ὃν θέλει νὰ ἐπιθήσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς σούζου αὐτοῦ Ἀνωουῦς. Αὕτη δὲ, καθήμενη ἐπὶ ἑδρᾶν, ἀντικρὺ αὐτοῦ, τείνει αὐτῷ τὴν δεξιάν· διὰ δὲ τῆς ἐκωνόμου ἄκρας δακτύλου χαριέντως ἔχεται τοῦ ἡμακτίου, ὡς μέλλουσα νὰ καλύψῃ τὴν ὄψιν αὐτῆς. Ἐμπροσθεν δὲ τοῦ Νουμήνιου εἶναι τεγλυμμένος τρίπους συμβολικῶς παριστῶν τὴν τράπεζαν, ἐφ' ᾧ φαίνονται πόπανα ἐπιτάξιαι εἰς νεκρικὰς θυσίας· δεξιόθεν δὲ νῖος τις, ἵστις, ἐκ τῆς περιβολῆς καὶ τῆς θέσεως, φαίνεται προσφιλῆς τῆς δεύλης· πρὸ δὲ τῆς Ἀνωουῦς φαίνεται νῖα τις γυνὴ ἰσχυρομένης ἔχουσα τὰς χεῖρας, ἧτις ἐπίσης φαίνεται προσφιλῆς τῆς δεύλης. Ἡ καλλιτεχνικὴ λοιπὸν ἰδέα παριστᾶ τὸν θάνατον γυναικός, τὴν ἡ σούζου, πιθανῶς προθανόν, ὑποδέχεται ἐν νεκρικῇ συμπασίᾳ.

(3) Νουμήνιος ἀναγινώσκειται ἐν νομισματι τῆς Ἀδύου (Mionnet surpl. vol. 5 pag. 490 N. 20.) ἐν εὐδοικῇ τινι ἐπιγραφῇ (Le Bas inscript. Hellén. 3 pag. 228, N. 287.) καὶ ἀλλοχρῶ (Boeckh. vol. I. pag. 774. N. 1591. 3. Olibriol. vol. II pag. 133. N. 2068, 8.) παρὰ τῷ Πολυβίῳ (30, 11, 1) ἐν τῇ ἑλληνικῇ βιβλίῳ. Φαδρ. πολλάκις κ.τ.λ. Ἐδρίσκεται δὲ καὶ Νουμήνιος ἐν νομισματι Ταραντίνων (Mion. surpl. vol. I pag. N. 280 555) καὶ ἐν τινι ἐπιγραφῇ (Boeckh vol. II. 359 N. 2436, 6.) Τὸ δὲ Ἀνωουῦς, ἂν ἐρῆως ἀνέγνω, διότι τὸ τελευταῖον Ν εἶναι ἐξηλεγε-

(1) Ἡρόδ. ἐνθ. ἀνωτ.

(2) Ἡρόδ. δ' 16.

(3) Θουκυδ. Β' 29.

(4) Ἄρριαν. Ἀλεξ. ἀνάβ.

(5) Ηέλοισιν. Ἄπκ. κ.

ὅτι εὐσεβῶν φίλος Ἕλληνας ἀνήγειρε τὸ σῆμα Νουμηνίου καὶ τῆ συμβίῳ Ἀγωνοῦ, Ἕλλησιν ἀμφοτέροις ἐν Δακίᾳ θαναοῦσιν. Εὐλόγητον λοιπὸν ἀποδοῖναι, ὅτι ἡ παρουσία τοσούτων Ἑλλήνων ἐν Δακίᾳ, ἡ ἐξ αὐτῶν ἀνεύρεσις ἑλληνικῶν τεχνουργημάτων, σαφῶς ἐμφαίνουσι πολλὴν τὴν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Δάκων συνάφαιαν, καὶ ἱκανῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ χώρᾳ παροίκησιν, προσελθούσων ἐκ τῶν προγενομένων μεγάλων μετακινήσεων λαῶν καὶ τῶν μεταβολῶν ἐν γένει τῶν ἐπιγενομένων εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἐθνῶν τούτων, ἐπὶ τοῦ Φιλίππου, τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων.

Ὅτε δὲ ὁ Περσὺς κατὰ τῶν Ῥωμαίων παρεσκευάζετο (174 π. χ.), οἱ Γέται προσκληθέντες ὑπὸ αὐτοῦ νὰ συμμαχήσωσι, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προσέλθωσιν, αὐτοὶ πολεμούμενοι ὑπὸ τῶν Βασταρῶν, ἔθνος τῆς γερμανικῆς ὁμοεθνίας. Ἄφου δὲ οἱ Μακεδόνες ὑπετάγησαν τοῖς Ῥωμαίοις, οἱ Γέται καὶ οἱ Δάκοι, μετ' ἄλλων Θρακικῶν ἢ καὶ Σκυθικῶν φύλων, ἐξετάθησαν πρὸς δυσμὰς μέχρι τῆς ἀδριατικῆς θαλάσσης· ἀλλ' ἐδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Σκορδίσκων καὶ τῶν Ῥωμαίων, αἵτινες τότε πρῶτον καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὸ ὄνομα τῶν Δάκων ἐγνώρισαν. Ἀλλὰ τοῦ παρόντος καιροῦ ἔργον δὲν εἶναι νὰ παρακολουθήσωμεν λεπτομερῶς τὰς νέας σχέσεις, αἵτινες ὡς πρὸς τὰ προκείμενα ἔθνη ἐπήγαγον ἐκ τῶν ἐνταῦθα πολέμων τῶν Ῥωμαίων· διότι ταῦτα εἶναι μὲν ἐξῆς ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν Δάκων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς πρὸς τὸν προκείμενον λόγον. Ὅθεν ἐν παρόδῳ μόνον σημειοῦμεν, ὅτι ὡς πάλαι ὁ Ζάμολξις θεῖον εὐμοιρήσας τιμῶν παρὰ τοῖς Γέταις Δεκαίνεος (περὶ τὸ 50 π. χ.) ἐπὶ τοῦ διαβοῦτου Βοιριβίστα, ᾧ ἐθέσπιζεν, (1) λέγεται πεπλανημένος κατὰ τὴν Αἰγυπτῶν, διδάχθεις δηλονότι αὐτῶν. Ἀλλὰ τότε ἡ χώρα ἐκείνη (περὶ τὸ 60 π. χ.) ἦτο καθέδρα τῆς ἑλληνικῆς σοφίας καὶ τῆς φιλοσοφικῆς οὐχ' ἦτον θεουργίας καὶ τερατουργίας διὰ τῶν νεοπλατωνικῶν μάλιστα· ὥστε κατ' ἀμφοτέρα φαίνεται ὁ Δεκαίνεος διὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης τὰ θαύματα ἐκεῖνα περὶ αὐτοῦ. Οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ὅτε μὲν ἠττημένοι (2), ὅτε δὲ νικῶντες (3) τὰ ἔθνη ταῦτα, καθ' ἑαυτὰ, ἢ μετ' ἄλλων ἐσθέρων ἢ ξένων λαῶν συμμαχοῦντα, προέβαινον καὶ φρούρια μάλιστα ἐπὶ τῆς χώρας Ἰδρυον. Οἱ δὲ Δάκοι ἐπὶ δύο αἰῶνας ἐπόρθουν τὴν Ἰλλυρίαν καὶ τὴν Θράκην, Ῥωμαϊκῶς γενομένης ἐπαρχίας, ὡς οἱ Γαλάται καὶ οἱ Γερμανοὶ τὰ ἄλλα τῆς αὐτοκρατορίας ἄκρα. Ἡ Ῥώμη λοιπὸν ἠναγκάζετο πολλάκις νὰ πέμπῃ στρατὸν, φονικαὶ δὲ συχνάκις ἐγίνοντο συμπλοκαί, καθ' ἃς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπεκράτουν οἱ Δάκοι. Ὅθεν ὁ Δομετιανὸς (81—96 μ. Χ) καὶ ὁ Νερούας (96—98 μ. Χ) ὑπεχρεώθησαν νὰ τελῶσι φόρον Δεκεβάλλῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Δά-

κων, ὅπως οὗτοι ἀπέχωσι τῶν κατὰ τὰ μεθόρια ἐπιδρομῶν.

Γ'. *Περὶ τοῦ ἐν ταῖς Ῥωμαϊκαῖς ἀποικίαις ἑλληνισμοῦ* (400 M. X.—274).

Ὁ αὐτοκράτωρ τέλος Τραϊανὸς (98—117 μ. Χ), βουλούμενος ν' ἀπαλλάξῃ τὴν Ῥώμην τοῦ αἰσχροῦ ἐκείνου φόρου, ἐστράτευσεν (101—103) ἐπὶ τὴν Δακίαν πολυάριθμον ἄγειν στρατὸν· πολλάκις δὲ, ἀλλ' οὐκ ἄνευ ζημίας νικήσας, ἐπέβαλεν ἐν τῇ Σαρμιζεγεθούσῃ εἰρήνην τῷ Δεκεβάλλῳ, καὶ ἐν τοῖς κυριωτάτοις ὄχυρῶμασι καταλιπὼν φρουρὰν ἐκλήθη ἐπαγεθῶν Δακικός.

Ἀλλ' ὁ Δεκεβάλλος σφάζας τοὺς ἐν Δακίᾳ Ῥωμαίους φρουροὺς ἐπέτεθη κατὰ τῆς Ῥώμης· ὅθεν οὗτος μὲν ἐχθρὸς ἀνεκπύχθη, ὁ δὲ Τραϊανὸς ἐπελθὼν ἐξουξέ τὴν Δοίναβιν (104) ἐπὶ γεφύρας (οὐ μακρὰν τῆς πάλαι μὲν Σεβερινουπόλεως· νῦν δὲ Σεβερινείου πύργου καλουμένης (παρὰ τὸ νῦν Τσερνέτσιον)), ἧς τοὺς μὲν ὀρθοστάτας λιθομήτους κατεσκεύασεν ὁ Ἕλληνας ἀρχιτέκτων Ἀπολλόδοτος (1), τὸ δὲ ἄνω ζεύγμα ξύλινον (2). Μετὰ τινος δὲ συμπλοκάς, μεγάλης μάχης ἐκ τοῦ συστάθην συγκροτηθείσης, ὁ μὲν Δεκεβάλλος ἠττηθεὶς πύτοκτόνησεν, οἱ δὲ Δάκοι ἀπελπίσαντες ἐκρήμνισαν τὰς οἰκίας καὶ πολλοὶ ἑαυτοὺς ἐφόνευσαν· οἱ δὲ ἐπιζήσαντες μετηνάστευσαν παρὰ τοῖς Σαρμάταις, καὶ τέλος πᾶσα ἡ χώρα τοῖς Ῥωμαίοις ὑποταγεῖσα (105) ἐγένετο ἐπαρχία. Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ ἰδρύθη μεγαλοπρεπὲς τρούπιον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιτέκτονος, ἡ ἄχρις ἡμῶν περιωθεῖσα τραϊανὴ στήλη.

Ὁ Τραϊανὸς ἀποχωρῶν ἐστήσεν ἐπὶ τῆς Δακίας τοὺς Ῥωμαϊκοὺς ἀετοὺς, ἀνέκτισε τὴν Σαρμιζεγεθούσαν, μετονομάσας αὐτὴν *Οὐλίπιαν Τραϊανὴν*· ἐκοδόμησε φρούρια καὶ ἄλλας πόλεις. Ἐπεμψε δὲ στρατιωτικοὺς πρὸ πάντων ἀποίκους, εἰς οὓς, κατὰ τὰ παρὰ Ῥωμαίοις εἰθισμένα, κατεκληρούχησε τὴν γῆν, ὅπερ ἦτο πολιτικῶς συμφέρον, διότι οὕτως ἐν τῷ ὄχλῳ τῶν ἐκπεμπομένων, οὐ ἀπηλλάττετο ἡ Ῥώμη, ἐτηρεῖτο μακρὰν αὐτῆς ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐθνότης, γινομένων τῶν ἀποίκων κατόχων καὶ κυρίων καὶ πιστῶν τῆς χώρας φρουρῶν, ὅθεν καὶ ἀναποσπᾶστος μετὰ τῆς μητροπόλεως συνδεσμένον· ἀλλ' οὐχ' ἦτον ἦτο βάρβαρον τὸ ἔθνος, διότι ἀπανθρώπως ἀφηροῦντο τῶν κατακτητημένων αἱ γαῖαι. Ἐτάχθη δὲ προπραίτωρ, ἀνώτερος τῶν ἀποίκων ἄρχων, καὶ μετ' οὐ πολὺ παρεχωρήθησαν αὐτοῖς δικαιώματα καὶ προνόμια Ῥωμαίων πολιτῶν. Τὸ δὲ ἔργον τοῦ

ρίων καὶ ἔχνη τινὰ φαίνοντα μόνον, νομίζω ὅτι ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἀπαντᾶται.

(1) Στράβ. Ζ'. 11.

(2) Ὁ Ὁράτιος παρὰ τῷ Μαικίῳ ἐνεχλούμενος ἠρωτάτο, ἐν ἕκαστῃ τι περὶ τῶν Δάκων (B. 20) ἴδε καὶ Ὁβιδ. Trist. γ' σ. 10, δ'. 1, ε', 40 Pont. B'. 2 καὶ Δίονα Κάσιον.

(3) Σουπτῶν κἀ.

(1) Ἦν δὲ οὗτος ἐκ Δαμσκοῦ, Ἕλληνας δηλαδὴ ἐκ τῶν Σαρματικῶν.

(2) Πλίν. Πανηγυρικ. 36. — ἴδε στήλης Τραϊαν. περιγραφ. — ὁ δὲ Δίον Κάσιος ὄχι ὀρθῶς νομίζει, ὅτι ἡ γέφυρα ἕλη ἦτο λιθίνη· διότι οὐ μόνον ἡ ἐπὶ τῆς στήλης εἰκὼν ἀποδεικνύει τὸ ἕλαν τῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ σωζόμενοι ὀρθοστάται, αἵτινες, ἐλαττωμένου τοῦ Ἰστρου, φαίνονται, παριστάσει τὰς εἰσόδους, ἐκ αἱ ἐσφηκοῦντο αἱ ξύλινα ἄψιδες (ταύματα τούτων) ἢ ἀμείδοντες (χρῆσαισι ψαλίδικ).

Τραϊανού συνεχίσθη ἐπὶ ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἔτη ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, καὶ τοὶ νέων ἐπερχομένων βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, καὶ τοὶ πολλαχῶς καὶ αὐτῆς τῆς Ῥώμης συνταρασσομένης. Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ νῦν βλαχικοῦ ἔθνους, οὗτινος ἡ γῶρα ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ, ὡς καὶ σήμερον ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων καλεῖται Ῥουμανία (1), ἔκτοτε, φαίνεται, οὕτως ὀνομασθεῖσα πρὸς διακρίσιν τῶν περὶ αὐτὴν ἑτεροφύλων λαῶν. Ἄλλ' οὔτε τὰ περὶ τῶν ἐγκατασταθειῶν λεγεῶνων (2), οὔτε τὰ περὶ τῶν φρουρίων καὶ πόλεων (3), οὔτε τὰ περὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν λιθοστρώτων ὁδῶν (4) καὶ τ' ἄλλα τὰ κατὰ τὴν γῶραν λόγου ἄξια θελομεν ἐξακριβῶσαι κατὰ τὸ παρόν· διότι τὸ ἔργον εἶναι μὲν σπουδαῖον ἀλλ' οὐ τοῦ πρακτικῆς λόγου, ὅθεν ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ κίριον καὶ ὑφ' ἡμῶν ἰχνηλατούμενον ἀντικείμενον.

Συνήθως λέγεται καὶ πιστεύεται, ὅτι οἱ Δάκοι ἐξέλιπον κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν κατάκτησιν. Ἄλλ' ἂν δεικνυθῶμεν, ὅτι οὗτοι δὲν ἦσαν ἤδη, ὅλοι τοῦλάχιστον, νομάδες, διότι καὶ ἐγεώργουν καὶ πόλεις κατήκουν, ἐν αἷς καὶ τὴν Σαρμιζεγέθουσιν, ἧς αἰσι αἰεὶ ἦσαν ξύλιναι, οἷσι καὶ σήμερον περὶ τὰς χώρας ἐκεῖνας αἰ πλείστα τῶν χωρικῶν οικήσεων κατασκευάζονται· ὅτι ἐπειδὴ ὅλοι καὶ πρότερον δὲν ἦσαν ἰδιοκτῆται, πλείστων ἀποζώντων διὰ τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἀγρῶν καλλιέργειας· ὅτι οἱ ἐπελθόντες Ῥωμαῖοι οὔτε ἱκανοὶ ἦσαν, οὔτε οἱ πάντες ἐπιτήδειοι εἰς γεωργίαν· καὶ ὅτι αὐτοὶ τε καὶ οἱ δι' αὐτῶν ἀποικήσαντες παρέλαβον τῶν ἐγγχωρίων τὸν

(1) Ἄφοι ἢ Καρκαλάς πλουθῆσαν τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἐξ ἐλευθέρων ἀδιακρίτως πάντας πολίτας Ῥωμαίους ἐνέγραψεν ἄφοι καὶ οἱ ἀπελευθέροι ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τὰ αὐτὰ εὐαχθὸν προνόμια, ἢ οἰκουμένη τότε κατοίκους ἄλλους δὲν εἶχεν ἢ βαρβάρους καὶ Ῥωμαίους· διὸ Ῥουμανία καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων Ῥοῦμ· δι' ὀνομάσθη τὸ μέγα σύστημα τῶν τῶν Ῥωμαϊκῶν κράτος ἀποτελουσῶν χωρῶν. Ὅθεν τὸ ὄνομα Ῥομιλία (Ροῦμὲλη) ἀπελήφθη εἰς τὴν Θράκην, διότι ταύτην ἐσχάτην ἐτήρησαν οἱ αὐτοκράτορες, σχεδὸν μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

(2) Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν γινώσκουμεν τὰς ἐξῆς: I. adjutrix, V Macedonia, VII Claudia, XXX Valens victrix, συχρότατα XII Gemina κ.τ.λ.

(3) Ἡ Ζερνολία, ἢ Σαρμιζεγέθουσα κτλ. ἐκυβερνῶντο κατὰ τὸ jus italicum (Ulpius. de cens. lib. I. §. 8. 9.)· ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν ἐπίσης μαθηθάνομεν, ὅτι αἱ ἐπισημώταται πόλεις εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ κυβερνῶνται ὡς municipia. Συνεκρίθησαν δὲ πόλεις περὶ τὰς ἑβδομήκοντα.

(4) Τρεῖς ταύτων διακρίνον τὸν Ἰστρὸν ὡν ἰχνη αἰετίζονται α) ἀπὸ Σεβερνουπόλεως μέχρις Οὐλπίας τραϊανῆς θ'. β) ἀπὸ Τσαλιού μέχρις Ἀλούτα ὑπερβαίνουσα καὶ τὰ Καρπάθια. γ' βέλτιον δὲ τηρεῖται ἢ ἐπὶ τῆς Ἀντιωνίης ἀποικίας (Καρκαλά) μέχρι Ῥιμνίκου. Εἶναι δὲ αἱ ὁδοὶ αὗται ἀνευ θεμελιῶν ἐκ χαλίκων ποταμίων. Τοιαύτης δὲ τίνος ὁδοῦ μὴ ἀκριβῶς λιθοστρώτου, κατὰ τὸ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις συνῆθος ἐν ταῖς ὁδοῖς πολυγώνιον σύστημα, ἀλλ' ἐκ χαλίκων, ἐξ ἀργῶν λίθων σπασσμένων, ἢ ἄς σήμερον μακαδαμικὰς ὀνομάζουσι, φαίνεται ὅτι εἶχον κατασκευάσει καὶ οἱ Ἕλληες. Ὀνόμαζον δὲ αὐτὰς σκυρωτὰς (ἰππόκροτον σκυρωτὰν ὁδὸν Πίνδ. Ηυθ. 5. 93. Σχολ. ἀντί τοῦ λιθοστρώτου, ἐκέρου γὰρ λέγουσι τὴν λατύπην τὴν ἀπὸ τῆς κατεργασίας τῶν λίθων ἀποπίπτουσαν—Σκυρωτὴ ὁδὸς ἀπόκροτος Ἦουχ. (Διόρθου λοιπὸν ἰππόκροτος) Ἐρβ. Σέρφ.

ἰματισμὸν, ὅστις ἐν μέρει ἄχρι τοῦδε διατηρεῖται παρὰ τοῖς βλάχοις χωρικοῖς, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐν τῇ τραϊανῇ στήλῃ σχημάτων, θελομεν πεισθῆ, ὅτι πολλοὶ τῶν Δάκων οἱ μὲν ἐνέμειναν ὡς θητικὴ ἢ γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ τάξις, ἀκολούθως καὶ κατ' ὀλίγον μετὰ τῶν ἀποίκων συγγωνευθεῖσα, αἱ δὲ ἐπανῆλθον κατ' ὀλίγον ἐκ τῶν ὄρεινῶν χωρῶν, ἐνθα εἶχον καταφύγει. Ἄλλ' ἐπεκράτησεν, ὡς εἰκὸς, τὸ ἀπαικτικὸν στοιχεῖον ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν, τὴν νομοθεσίαν, τὴν θρησκείαν κτλ. διότι ἦτον οὐ μόνον τὸ κρατοῦν, ἀλλὰ καὶ κρεῖττον ὡς πρὸς τὸν πολιτισμὸν, ὡς ἐπίσης ἐπεκράτησε τὸ ἀπαικτικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ Ἰβηρικῇ χερσονήσῳ καὶ τῇ Γαλλίᾳ, εἰ καὶ πάντως κατὰ τὰς ἐκεῖθι ἀποικίσεις καὶ ἐπιδρομὰς δὲν εἶχεν ἐκλίπει ἡδὴ τὸ ἰβηρικὸν καὶ κελτικὸν στοιχεῖον, ἀλλ' ἀπερρόρηθη κατὰ λόγον ὑπὸ τοῦ κρεῖττονος. Οὕτω καὶ μετὰ ταῦτα κρεῖττον ὦν τὸ γαλλοῤῥωμαϊκὸν ἐν Γαλλίᾳ φύλον ἀπερρόρησε τέλος τὸ αὐτόθι ἐπιδραμὸν φραγκικόν, ἦτοι γερμανικόν, εἰ καὶ τοῦτο ἦτο τότε τὸ κατακτητικόν.

Ἄλλὰ πλὴν τῶν Δάκων, ὧν ἡ καταγωγὴ σύμφυλος τῇ τῶν Ἑλλήνων ὠρίσθη ἐν τοῖς ἐμπροσθεν, πρόκειται ὅσον οἷόν τε νὰ διακρίνωμεν καὶ τῶν κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν κατάκτησιν ἀποικησάντων τὸ φύλον. Ἄν δὲ παρατηρήσωμεν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτῆς δημοκρατίας ἐλαμβάνοντο ἤδη σύμμαχοι ξένοι (1), οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἐν Ἰσπανίᾳ Κελτίβηρες πρότεροι ὡς στρατιῶται ἐμισθώθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (2), καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων οἱ ξένοι ἀπετέλουν τὸ μέγιστον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ μέρος, ὅθεν αἱ ἐπαρχίαι δυσαρέστως παρεῖχον τὴν ἐν αὐταῖς νεολαίαν, ἐκάστης τοπαρχίας ὀφειλούσης νὰ χορηγῆ, κατὰ τὴν ἕκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν, ἀριθμὸν τινα στρατιωτῶν (3)· ἂν πρὸς τούτοις παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ μετὰ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον περίοδος ἦν πλήρης πολέμων, εὐκόλων μάλιστα τῶ εὐποροῦντι, διότι πολλῶν καὶ μεγάλων χωρῶν διὰ τὰς διηνεκεῖς ταραχὰς ὑπὸ τῆς πενίας κατατρυχημένων, τὸ τοῦ μαχητοῦ ἐπιτήδευμα εἶχε κατασταθῆ τὸ ἦττον ἄθλιον, ὡς ἐφάνη μάλιστα ἐπὶ τοῦ Πύρρου, τῶν Ἀντιγονιδῶν, τῶν Σελευκιδῶν κτλ. καὶ ἐπὶ τοῦ Μιθριδάτου· ὅτι τέλος ἡ στρατιωτικὴ παράδοσις ἐνέμεινεν εἰς τὰς ἐν τῷ ἑλληνισμῷ διαπλασθείσας χώρας καὶ ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων, εὐκόλως θελομεν ἐννοῆσαι, ὅτι οἱ ἐν Βλαχίᾳ στρατιωτικοὶ ἀποικοὶ, ὡς καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς ἐλθόντες, ἦσαν συγκλυδες, καὶ ἐπομένως ἀναλόγως ὀλίγοι ἐκ τῶν κυρίως Ἰταλῶν καὶ Ῥωμαίων, οἵτινες ἀπετέλουν μὲν ἐλάχιστον τοῦ στρατοῦ, εἶχον δὲ, ὡς εἰκὸς, ὅπως δῆποτε κατὰστασιν τινα ἐν Ἰταλίᾳ ἢ ἀλλαχοῦ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, διὰ νὰ ὀρίσωμεν τὸ ἐπικρατέστατον τῶν συγκλύδων ἐκείνων φύλον, σιωπώντων τῶν ἱστορικῶν, ἠδυνάμεθα μὲν νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι οἱ περιουκούντες παρὰ τὸν κάτω Ἰστρὸν

(1) Tit. A6. XXI. 46. 48. 55. 56. XXII. 21.

(2) Tit. A6. XXIV. 49.—

(3) Tacit. Histor. IV. II. Agric. 21.—

καὶ οἱ τὰ παράλια τοῦ εὐξείνου πόντου κατέχοντες, Ἕλληνες πρό πάντων, ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ Ῥωμαίου, ἢ ταῖς τάξεσι τοῦ στρατοῦ ἐγγεγραμμένοι ἢ ταύταις παρακολουθῶντες, ἐτι δὲ καὶ πολλοὶ τῶν πρὸς νότον τοῦ Ἰστροῦ οἰκούντων, οὗτοι ἀπετέλεσαν κυριώτατόν τι μέρος τοῦ τῶν νέων ἀποικίων πληθυσμοῦ.

Ἄλλ' ἀντὶ τῶν ἡμετέρων εἰκασίων, ἐπισημασάτην τινὰ ἐπάγομεν μαρτυρίαν. Κατὰ τὸ 1838 ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ χωρίῳ Ζιάνι, ἐν τῷ θέματι Ῥωμανατοῦ τῆς μικρᾶς Βλαχίας, ἐνθα γνωστὸν εἶναι, ὅτι εἶχε κατασταθῆ Ῥωμαϊκὴ τις ἀποικία, παρὰ τὸν Δουναβίον, διπλῆ ὄρειχαλκίνη πλάξ ἐπρουμένη ἐν τῷ ἐν Βουκουρεστίοις Γκιζαίῳ Μουσεῖῳ (1), ἐπὶ ταύτης δὲ ἀναγινώσκειται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή

IMPERATOR CAESAR DIVI TRAIANI PARTHICI
Filius DIVI || (2) NERVAE NEPOS TRAIANUS
HADRIANVS AVGVSTVS ||. PONTIFEX MAXI-
mus TRIBVNICIA POTESTATE XII CONSULATU
III (3). Pater Patriae || EQVITIS ET PEDI-
TIS QVI MILITAVERVNT IN ALAE (4) ET ||
VEXILLATIONE (5) EQVITVM ILLIRICORVM
(6) ET COHORTIS III QVAE || APPELLAN-
Tur. I HISPRANORVM VETERANORVM || ET II
FLAVIANA NVMIDARVM ET II FLAVIANA BES-
SORVM (7) Et III GAL || LORVM ET SVNT IN
DACIA INFERIORE (8) SVB PLAVTIO || CAE-
SIANO QVINTO ET VICENTIO PLVRIBVS VES-
TILEN || DIS EMERITIS DEMISSIS HONESTA
MISSIO || NE QVORVM NOMINA SVBScri-
PTA SVNT || IPSIS LIBERIS POSTERIS QVE

(1) Τὸ μὲν μέγεθος τῶν πλακῶν εἶναι 0, 182. τὸ δὲ πλάτος 0, 121. γαλ. μετρ. ἡ δὲ δευτέρα εἶναι τετρασημῆναι εἰς δύο σχεδὸν ἴσα μέρη, ἐν τῷ μέσῳ, ἐνθα ὑπῆρχον δύο ὀπαί, ἀντιστοιχοῦσαι ἀκριβῶς πρὸς δύο ἑτέρας ὁμοίας ἐν τῇ πρώτῃ πλακῇ· ἐτι δὲ ὑπάρχει καὶ τρίτη ὀπή εἰς ἀμφοτέρας τὰς πλακάς κατὰ τὸ ἄνω δεξιὸν ἄκρον. Αἱ δύο λοιπὸν πλακῆς συνεδέοντο προφανῶς κατὰ τὰς δύο ὀπάς, ἐκ δὲ τῆς τρίτης ἡ ὅλη σκλαξ ἤχηρτάτ' ἦν. Τῆς μὲν πρώτης πλακῆς οἱ στίχοι εἶναι κατὰ πλάτος, ὅπισθεν δὲ οὗτη εἶναι κενή· τῆς δὲ δευτέρας ἡ μὲν πρώτη σελίς ἢ συναπτομένη τῇ πρώτῃ πλακῇ, περιέχει τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν, ἦν καὶ ἡ ἑτέρα πλάξ, ἀλλ' ἀμελῶς πρὸς καὶ ἀτάκτως, ὥστε πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἦτο ἀπλοῦν τι σκεῦος, ὅπερ ἐμεινον ἔχρηστον, ἡ δὲ δευτέρα σελίς τῆς αὐτῆς πλακῆς ἢ μετὰ τὴν κῶνασιν ἀμφοτέρων ἀποτελοῦσα τὸ ὅπισθεν τοῦ ἐπιγράφου, περιέχει τοὺς στίχους κατὰ μέγεθος εἰς δύο στήλους, ἢ στήλας ἐν εἰδεί ἐπιγραφῶν.

(2) Θεοὺς τῆς κατὰ τὸ ἄνω δεξιὸν ἄκρον ὀπῆς.

(3) 129 M. X.

(4) Οὕτως ἀνάγνωθι in ala, οὕτω δὲ ἐκαλεῖτο σῆμα ἰππέων ὅπερ καὶ justus equitatus εἰλίγεται διηρεῖτο δὲ εἰς δέκα turmas, τῶν ἑκάστη εἰς τρεῖς decurias (Tit. Liv. III. 62).

(5) Vexillatio καλεῖται μοῖρα στρατοῦ ὑπὸ τὴν αὐτὴν σημασίαν (Tacit. Hist. I. 31. 70—Cael. 18).

(6) Οὕτως ἀνάγνωθι Illyricorum.

(7) Ἦσαν οὗτοι ἴσως οἰκούν παρὰ τὸν Ἰστρον ἐν τῇ Θράκῃ καὶ ἐν τῇ Μοισίᾳ ἐπὶ τοῦ Ἰστροῦ, μεταξὺ Αἴμου καὶ Παγγαίου.

(8) Ἡ κάτω Βλαχία εἶναι ἡ κυρίως Βλαχία· ἀλλ' οὐδαμοῦ ἀλλοῦ ἀπαντᾶται, νομιζοί, ἢ αὐτὴ ἐνομασία.

EORVM CIVITA || TEMDEDIT ET CONVIVIVM
(1) CVM VXORIBVS || QVAS TVNG HABVIS-
SENT CVM EST CIVITAS IIS ||

(2)

(2)

DATA AVT SIQVI CAELIBES ESSENT CVM
IIS QVAS || POSTEA DVXISSENT DVMTA-
XAT SINGVLI || SINGVLAS

A DIE XI Kalendarum APRILIS || (3) Publice
IVVENTIO CELSO II (4) Quinto IVLIO BALBO
CONSULIBVS || VEXILLATIO EQVITVM ILLYRI-
CORVM (5) EX || GRECAIE (6) || EVPATORI
EVMENI (7) E SEBASTOPOLI || ET EVPA-
TORI FILIO EIVS ET EVPATORI (8) FILIA EIVS
|| ET EVMENO FILIO EIVS ET THRASONI
FILIO EIVS || ET PHILOPATRAE (9) FILIA
EIVS || DESCRIPTVM ET RECOGNITVM EX
TABVLA || AENEA QVAE FIXA EST ROMAE
IN MVRO POST || TEMPLVM DIVI AVGVSTI
AD MINERVAM

Ὅπισθεν δὲ τῆς δευτέρας πλακῆς.

Lucii VIBI || VIBIANI || Quinti LOLLI || FESTI ||
Lucii PVLLI || DAPHNI || Lucii EQVITI || GE-
MELLI ||

Lucii PVLLI || ANTHIPUTHI || Titi CLAVDI ||
MENANDRI ||

Caii VITTIENI || HERMETIS || (10) ἦτοι

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ (11), θεοῦ Τραϊανοῦ Παρθικοῦ υἱός, θεοῦ Νερούα υἱωνός, Τραϊανός Ἀδριανός Αὐγουστος, Ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημοκρατικῆς ἐξουσίας τὸ γ', ὑπάτος τὸ γ', πατὴρ πατρίδος, τοῖς ἰππέυσιν καὶ τοῖς πεζοῖς τοῖς ἀγωνισαμένοις ἐν τῇ Ἰλῆ καὶ τῷ ἀγῆματι (12) τῶν Ἰλλυριῶν ἰππέων καὶ τέσσαρσι σπεύραις, αἱ καλοῦνται α. Ἰσπανῶν καὶ α. Ἰσπανῶν

(1) Οὕτω· διόρθου conubium.

(2) Θεοὺς τῶν δύο ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλακῆς ὀπῶν.

(3) 22 Ἀπριλίου 129 M. X.

(4) Ὁ Π. Ἰουβ. Κέλσος δις ὑπάτευσε, συγγραμμάτων αὐτοῦ ἀποσπάσματα σώζονται εἰς Digest.

(5) Οὕτω· διόρθου πάλιν Illyricorum.

(6) Οὕτω· διόρθου Graeciae· σημαίωσαι δὲ, ὅτι ἐπὶ τοῦ τῆς δευτέρας πλακῆς σχεδίου ἀναγινώσκειται Graeciae.

(7) Εἶναι γενικὴ βαρβάρου ὀνομαστικῆς Eumenu, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐν στιχ. 24 δοτικῆς Eumeno.

(8) Ἀνάγνωθι θηλυκῶς, διότι μοι φαίνεται ἀπίθανον τοῦ αὐτοῦ πατρὸς δύο ζῶντα τέκνα γὰ ἄσιν ὀνόματα.

(9) Οὕτως· ἀνάγνωθι Philopatra.

(10) Σημαίωσαι, ὅτι τὰ ὀνόματα ταῦτα εἶναι κατὰ γενικὴν, ἐνῶ ἀπρηταῖο ἢ ἀπαιρητικὴ, ἐξυπακουομένου τοῦ recognitum, ἢ ἐνομαστικὴ, ἐξυπακουομένου recognoscit. Παρόχθη ἄρα ἡ γράψις δοῦλοι ἐκ τῶν ἠγευμένων ὀνομάτων ὄντων κατὰ δοτικὴν; — Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην εἶδοκα ἅμα ἐκτυραβεῖσαν ἐν τῷ Ζαφόρῳ τοῦ Ἰστροῦ, ἐφημερίδι Ἑλληνικῇ ἐν Βουκουρεστίοις ἐκδομένη (ἐν τῇ εἰδήσει καὶ τὴν προσηρυμένην ἑλληνικὴν, μέρ. Β') καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ Bull. dell' Inst. di corrisp. archeol. 11 Φεβρ. 1848· εἶδοθα καὶ βλαχιστὶ ἐν τισιν ἐγχορείοις ἐφημερίδι καὶ ἐν Ἰασίῳ καὶ ἐν Πέστη.

(11) Τοῦτο σύνθετος ἐν ταῖς ὁμοίαις ἑλληνιστὶ ἐπιγραφαῖς ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ Λατ. θεῖου.

(12) Οὐκ ἄλλως ἔχει ἑλληνιστὶ τὸ vexillatio, ὅπερ οὐκ ἀκριβῶς ἔδραται.

τῶν ἀπομάχων καὶ Β'. Φλαβιανῆ Νομαδικῶν καὶ Β'. Φλαβιανῆ Βέορων καὶ Β'. Γάλλων καὶ διατρίβουσιν ἐν τῇ κάτω Δακίᾳ παρὰ τῇ ὑπὸ Πλαυτίου (διοικουμένη) πέμπτη καὶ εἰκοστῇ (μοῖρα τῆ καλουμένη) Καισιανῆ πολλοῖς ἀποστράτοις καλῶς διαστρατευσαμένοις, ὧν ὑπογέγραπται τὰ ὀνόματα, τοῖς τέκνοις αὐτῶν καὶ τοῖς ἀπαγόνοις αὐτῶν (ὁ αὐτοκράτωρ) δέδωκε τὴν πολιτείαν καὶ τὸ τῆς συζυγίας δικαίωμα μετὰ τῶν γυναικῶν, ἅς (κατὰ νόμον) ἠγμένοι ἦσαν τῆς δὲ πολιτείας δεδομένης αὐτοῖς, αἵτινες ἄγαμοι εἶεν, καὶ μετ' ἐκείνων, ἅς ἂν (κατὰ νόμον) ἐφεξῆς ἀγάγωνται, ἀλλ' ἐκείνοις μόνις μετὰ τούτων μόνων. — ἀπὸ τῆς ια'. Καλενδῶν Ἀπριλίου. Ἐπὶ Πουβλίου Ιουβεντίου Κέλσου τὸ ε' καὶ Κουίντιου Ιουλίου Βάλβη ὑπάτων. — Ἄγχιμα Ἰλλυριῶν ἱππέων ἐξ Ἑλλάδος. — Εὐπάτορι: Εὐμένους τῷ ἐκ Σεβαστουπόλεως καὶ Εὐπάτορι τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ Εὐπατορία τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, καὶ Εὐμένει τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ Θράσωι τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ Φιλοπάτρᾳ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ. — Ἀντιγραφὴν κατέπιμαρτυρηθὲν ἐκ τοῦ χαλκοῦ πίνακος τοῦ προσηλωμένου ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ὀπισθεν τοῦ ναοῦ τοῦ θεοῦ Λύγουστου (ὅν ἱερὸν εἰδείματο) τῆς Ἀθηνῶν — Λεύκιος Βίβης Βιδιανός. Κόιντος Λόλλιος Φῆστος. Λεύκιος Πούλλιος Δάφνις. Λεύκιος Ἐκαύτος Γέμελλος. Λεύκιος Πούλλιος Ἀνθιπύθης. Τίτος Κλαύδιος Μενάνδρος. Γάιος Βιττιηνός Βρυήτις.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ἣτις εἶναι ἐκ τῶν οὐχὶ λίαν σπανίων πινάκων ἐντίμου ἀποστρατείας (tabulae honestae missionis), ἐξάγεται, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανός 22 Ἀπριλ. 129 Μ. Χ. παρέσχεν εἰς πολλοὺς ἀποστράτους ἀξιωματικοὺς τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν καὶ τὸ τῆς συζυγίας δικαίωμα μετὰ τῶν γυναικῶν, καὶ οὐχὶ μετὰ τῶν παλλακίδων αὐτῶν· καλῶς δὲ οὗτοι ἀγωνισάμενοι ἦσαν ἐν Βλαχίᾳ, ἐνθα ἐμελλον γὰρ ἐγκατασταθῶσιν· ὅτι τὰ ἐνταῦθα ἀναφερόμενα ὀνόματα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἱππικοῦ σώματος εἶναι ὅλα Ἑλλήνων τοῦ αὐτοῦ γένους· οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ τῶν τεσσάρων ἀναφερομένων σπειρῶν εἶχον πιθανῶς ἕκαστοι ἀντίγραφα τοῦ αὐτοῦ διατάγματος μετ' ἰδίου ὀνομάτων καταλόγου· ὅτι τὰ ἐπὶ τῆς δευτέρας πλάκῃς ὀνόματα, πάντα πλὴν τεσσάρων παρωνύμων λατινικὰ ὄντα, εἶναι, ὡς φαίνεται, ὑπαλλήλων ἐπικυροῦντων τὸ ἀντίγραφον, διότι ἐνεκα τῆς τροπῆς τῆς πτώσεως δὲν φαίνεται πιθανόν, ὅτι ἀπαρτίζουσιν ἕτερον ἀξιωματικῶν καταλογον. Ἄλλ' ὕπερ μάλιστα τῷ λόγῳ ἡμῶν οἶεον· οἱ ἀρχηγοὶ οὗτοι ἀποικῶν ἐν Δακίᾳ, κατὰ τὴν ἐπισημοτάτην ταύτην μαρτυρίαν, οὐ μόνον εἶναι Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ ἐπιγράφεται ὁ κατάλογος τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἐξ Ἑλλάδος, εἰ καὶ μόνον ὄνομα πόλεως τῷ οἰκογενειάρχῃ ἀναφέρεται ἡ Σεβαστουπόλις· τοιαύτη ἦτον ἡ ἕκτασις, ἣν εἰς τὸ ὄνομα Ἑλληρ παρεῖχε καὶ αὐτὴ ἡ Ῥώμη κατὰ τὴν μεγίστην μάλιστα τῆς δυνάμεως ἀκμὴν (1)!

Δὲν ἀνεδέχθημεν μὲν ν' ἀποδείξωμεν, ὅτι πάντα τὰ περὶ τῶν ἐν Δακίᾳ ἀποικῶν αὐτοκρατορικὰ διατάγματα, ἢ οἱ πίνακες ἐντίμου ἀποστρατείας, περιεῖχον μόνον ἑλληνικὰ ὀνόματα· ἀλλ' οὐδεὶς δύναται εὐλόγως νὰ ὑπολάβῃ ὅτι μόνος ὁ τοῦς Ἕλληνας περιλαμβάνων πίναξ ἐπέπλευσε τοῦ βαρβαρικοῦ κατακλυσμοῦ τῆς χώρας· διότι τοιοῦτος συνδυασμός ἤθελεν εἶσθαι καὶ θαύματος ἀνώτερος· λογικώτατον δὲ ἐξ ἐναντίας εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν, κατὰ τὰ προειρημένα, ὅτι πολλοὶ ἦσαν οἱ Ἕλληνες· ὅθεν οἱ ἐν τῷ ἀναγνωσθέντι πίνακι αὐτὸ οἱ μόνον ἦσαν, αὐτὸ μόνον ἦλθον, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν ἄλλων ὁμογενῶν περὶ αὐτοὺς, εἰ καὶ πάντες δὲν εἶχον ἐξ ἀρχῆς τὸ τοῦ Ῥωμαίου πολίτου δικαίωμα. Ἄλλὰ πλὴν τῶν ἠγουμένων, ἂν ἐπισκεφθῶμεν τὸ γκικαῖον μουσεῖον, μετὰξὺ δυοῦ μόνον στηλῶν λιθίνων ἐν αὐτῷ σωζομένων, ἡ μὲν βωμοειδῆς παριστᾶ ἀνάθημα τῷ θεῷ Ἡλίῳ (2), ἡ δὲ ἐπιτύμβιος ἀνδρὸς ἀπομάχου τῆς Ε'. Μακεδονικῆς λεγεώνας περιεῖχει τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα Καλλιόρρη (3). Ἐὰν ἐτι ἐπισκεφθῶμεν τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ τοῦ Ἁγίου Σάββα ἐθνικὸν μουσεῖον, ἐν ᾧ περιείχοντο δύο ἐπίσης μόνον ἐπιτύμβιοι στήλαι, θέλομεν παρατηρήσει, ὅτι ἡ μὲν

Πόντος ἢ ἐν τῷ Γαλατικῷ ἢ καὶ αὐτὴ ἡ Διοσκουιάς ἢ κατὰ τὸν Ἀρβίαν. (περιπλ.) καὶ Στέφανον τὸν Βυζάντιον κληθεῖσα ἰαίσις Σεβαστουπόλις.

(2) Ἡ ἐπιγραφὴ εἶχει ὡς ἑξῆς: || [SO]LI INVICTO || [P]RO SALV[T]E IMP[er]atoris Marci || [AV]RE[L]I... || ... || ... || ... || ... [ARS]... || IMP[er]at. ἦται· Ἡλίου ἀνικητῆ ὑπὲρ ὑγείας αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου κτλ. Ἡ στήλη βωμοειδῆς εἶσα εἶσαι κατασκευασμένη ἐξ ἑγγωρίου τιτανούχου λίθου. Ἡ τῆς παρὰ τοῖς Ζευδαίοις ἔθναι ἑθναδικῆς θεοσεβείας καὶ ἰδίως τῆς ἡλιολατρίας μνησιακῆ μορφῆ, ἀπαντωμένη, ἐν πολλοῖς μουσείοις, εἰσῆχθη ἐν Ῥώμῃ ἀπὸ τοῦ Παμπηίου πρὸ τῶν ἐν Δακίᾳ ἀποικῶν ὁ Μονίφαιου πολλὰ τοιαῦτα περιέγραψεν· ἴδε καὶ Μυλλέρου πίνακας LXXII N. 406. XI. N. 143. Αἱ μὲν περὶ τὰς τῶν μνησιακῶν μνημείων ἀνάγινται εἰς τινὰ παραδειγματικὸν τύπον· παρὰ δὲ τὸν τύπον, ἐνθα εὐρέθη ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος στήλη, ἀναρχῆθη ὑπόγειον κλιθεόστρωτον, οὐ οἱ τοῖχοι παρίσταν ἔχον τοιχογραφίας ἐπὶ κωνιάματος· πρόκειντο δὲ ἱερὰ καὶ προστάσεις. Ἐνταῦθα μετὰ τῶν ἐρειπίων ἀνεκαλύθη σειρά μνησιακῶν ἀναγλύφων ἐπαναλαμβανόντων τὴν αὐτὴν μυστικὴν σκηνὴν, σώζονται δὲ ταῦτα ἐν τῷ γκικαῖῳ μουσεῖῳ. Ἐν σπηλαίῳ παρίστανται ἡ Μίθρας (Ἡλίου) φερῶν φρυγικὸν πῖλον· πᾶσι δὲ τῷ γένει καταβλαβήτα ταύρων (τὴν γῆν), ἢ ἐμπρηγνῆι μάχαιραν (ἀναγκάζων αὐτὴν νὰ καρποφορήσῃ)· ὄφεις καὶ κύων (σύμβολόν τῶν κυνικῶν καυμῶν) ἐπιπίπτουσι κατὰ τὸ ταύρου κ.τ.λ.

(3) Τὴν στήλην ἀνακαλυφθεῖσαν παρὰ τὴν Σεβερινόπολιν εἰδῶκεν ὁ Μαρτίλιος (descriptio de Danube)· παρατηρούμενον ἐν τῷ ἀντιγράφῳ αὐτοῦ διαφορῶν τιμῶν, ἐκδίδομεν αὐτὴν ἀκριβεστότερον ἔχουσαν οὕτω: || Diis Manibus || Caius VALERIUS VICTO || RINUS VET[er]anus || LEGIONIS V. MACEDONUM || EX Bene Fidis TRIBUNUS || VIXIT ANNO LV || Caius VALERIUS MERCV || RIALIS GENE || RI SVO ET AV || RELIA CALLI || ROE CONIUX Bene Merente || POSVERUNT || ἦτοι θεοῖς χθονίοις· Γάιος Οὐαλέριος Οὐίκτηρινος, ἀπομάχος τῆς Ε' λεγεώνας τῶν Μακεδόνων (νῦν 5') ἐπιτιμῆ (στρατιωτικὸς) δῆμαρχος εἶβω ἐτι ΝΕ'. — Γάιος (δὲ) Οὐαλέριος Μαρκουρέλιος τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ, καὶ Αὐρηλία Καλλιόρρη ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ἀνδρὶ κρατίστῳ ἔστωσαν (τὴν στήλην).

(1) Ἄσπλον δὲ εἶναι, ἂν ἐνεπίται· ἢ ἐν τῷ ἑκπαιδαγωγικῷ

είναι ὅπως ἑλληνική, περί ἧς προείπομεν (1), ἡ δὲ τοῦ Γ. Μ. Χ. αἰῶνος περιέχει λατινικοὺς γράμμασι τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα *Νικάνωρ* (2), ὅπερ συμφαίνει τὴν διὰ τῆς πάλαι μακεδονικῆς ἐπικρατήσεως ἔκτασιν τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἐάν δὲ τέλος ἀναλογισθῶμεν, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους κοινότερα ἦσαν τὰ ῥωμαϊκὰ ὀνόματα παρά τοῖς Ἕλλησιν, ἢ τὰ ἑλληνικὰ παρά τοῖς Ῥωμαίοις, θέλομεν θαυμάσει τὴν δύναμιν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐννοοῦντες συγχρόνως, πόσον οὗτος ἀφθόνη εἰσέβρευσεν καὶ δι' αὐτῆς τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτιήσεως, εἰς τὰς δακικὰς χώρας, ἐν αἷς καὶ αὐτὸ τὸ ῥωμαϊκὸν στοιχεῖον φθίνεται ὡς παραχωροῦν αὐτῷ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν μᾶλλον θριαμβευτικὴν αὐτοῦ στιγμὴν.

Πρὸς τοῦτοις ἐκ τῶν ἐν τῇ Δακίᾳ καὶ περὶ τὴν χώραν ταύτην, μάλιστα ἐν Μοισίᾳ, κεκαταργημένων ἑλληνικῶν νομισμάτων, κατὰ τὰ ἀντιστοιχοῦντα δηλαδὴ παράλια τῷ εὐξείνου Πόντου, παρά τὸν Ἰστρον καὶ πρὸς νότον αὐτοῦ, αὐτονόμων ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων ἑλληνικοῖς γράμμασιν, ὧν ὑπὲρ τὰ ὀκτακόσια διάφορα σώζονται (3), οὐχ ἦττον δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν ταῖς χώραις ταύταις καὶ μετὰ τὴν ῥωμαϊκὴν αὐτῶν διοργανώσιν.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐν Δακίᾳ πολλάκις ἀνακαλυφθέντων ἀρχαίων καλλιτεχνικῶν ἔργων οὐχ ἦττον τὸ λεγόμενον συναποδεικνύεται μάλιστα δὲ ἐκ τῶν κατὰ τὸ 1838 ἐν τῷ θεματι *Σακοενίᾳ* τῆς μεγάλης Βλαχίας, ἦτοι τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ἀλούτα, ἀνευρεθέντων καὶ ὡς ἐκ θαύματος περισωθέντων χρυσῶν σκευῶν. Πρὸ πάντων ἐκ περικαλλεστάτου τινὸς σπονδείου καὶ χρυσίδος, ἦττονος μὲν τὴν τέχνην καὶ μεταγενεστέρως, ἀλλ' ἑλληνικῶς ἐχούσης περιγεγλυμμένους τοὺς θεοὺς, καὶ κρίκων τινῶν πολλῶ ἀρχαιοτέρων καὶ κανῶν, περιδεραίων πομπικῶν καὶ λύχνων λιθοκολλητῶν, ὧν ἡ τέχνη, τῶν κανῶν μάλιστα καὶ τῶν περιδεραίων, βυζαντινὴ παριστανομένη, εἶναι παρεμφερῆς τῇ τῶν βυζαντινῶν ἐπίσης ἐκπομάτων τῶν ἐν τῷ ἐν Βούδη μουσεῖῳ σώζομένων. Ἐπειδὴ δὲ τὰ χρυσᾶ ταῦτα σκεύη, ἔλκοντα σταθμὸν τεσσαράκοντα λεψιακῶν λιτρῶν (ἦτοι φουντίων) καὶ ἐνός τετάρτου, εἶναι τὸ εὐρεθὲν καὶ σωθὲν ἕκτον τοῦ ὅλου ἀνακαλυφθέντος θησαυροῦ, καὶ ἐπειδὴ καὶ τοῖς ἐπὶ πᾶσιν ἐπικρατούσας τῆς ἑλληνικῆς τέχνης καθ' ὅλας σχεδὸν αὐτῆς τὰς ἐποχάς, μεγίστη παρίσταται ἡ ποικιλία καὶ ἡ διαφορὰ, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ σκεύη ἐκείνα ἀπετέλουν τὸν θησαυρὸν ναοῦ τινος οὗτος

δὲ ἐν ταῖς δειναῖς τῆς χώρας περιπεταίαις κατεχώθη ἐνθα καὶ εὐρέθη (4).

(*Ἔπεται συνέχεια.)

(1) Καθ' ἃ ἐγνώσθη, τῷ 1838 ἐν Σακοενίᾳ, δύο χωρικοὶ ἀνεκάλυψαν τὸν θησαυρὸν, καὶ μετὰ τὴν διανομὴν αὐτοῦ, ἕκαστος ἐφύλαξε τὸ ἴδιον μέρος, ὑπολαμβάνων τὰ σκεύη χαλκῆ. Γνωστοῦ δὲ ἄθιγγάνου ζητήσαντός ποτε χαλκὸν πρὸς ἐπισκευὴν λέσθης, ὁ χωρικός ἐδωκε χρυσῶν, ἐν ᾧ γνωστῆς ἔβριψεν ὀνομασία: αὐτὸν σκληρὸν καὶ ἀχρηστὸν ὀρείχαλκον· ἀλλὰ πρωτοτέκτων τις παρὼν καὶ γνωρίσας τὸν χρυσὸν ἔγγραψε τὰ τοῦ ἐτίρου τῶν χωρικῶν, ὑποπαύσας τὸς τι ἦδη, σκεύη ἀντὶ τετρακισχιλίων γροσίων καὶ ἀμφότεροι ὑπεσχέθησαν νὰ τηρήσωσι τὸ γήρην ἀπόρρητον. Ἐνῶ δὲ ἀγοροστῆς διὰ πλεόνους ἕκοπτε τὰ σκεύη διὰ τὰ ἀναλύσας, πολλὰ τεμάχια τῶν ἐγκακοκαμμένων κρυστάλλων καὶ βελουδιῶν μαγμάτων ἔπασεν, καὶ ἐκ τούτου ἀνεκαλύφθη μετὰ ταῦτα τὸ τέχνησμα. Ἐν τούτοις ὁ πρωτοτέκτων κατέφυξεν τὸν θησαυρὸν, φυλάξας ἀκριθῆ τῶν σκευῶν καταλόγον· ἀλλ' ὅσοι προσπάθειαι καὶ ἄν κτεθῆναι, τὸ τρίτον μόνον τῶν κρυβέντων ἀνευρέθη, ὡς ἐξήχθη ἐκ τοῦ καταλόγου. Ὁ τόπος ὅμως ἔμενεν ἀγνωστός, εἰ καὶ οἱ μοναχοὶ παρακειμένης τινος μονῆς ἤξιον ὄνομα περὶ αὐτῆς εὐρέθη ὁ θησαυρός. Ἐκ μὲν τοῦ καταλόγου ἐξάγεται, ὅτι πολλὰ τῶν σκευῶν ἦσαν διπλά, τὰ δὲ σωθέντα καὶ ὅσα ἦτο δυνατόν ἐπισκευασθέντα εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Δίσκος περιφερῆς ὀλίγον τι κοίλος· ὁ γῦρος λεῖος πλὴν κυματίου καὶ δύο σειρῶν ἀστραγάλου, ἐπὶ δὲ καὶ λεπτοῦ φυλλώματος κατὰ τὸ ἄκρον καὶ περὶ τὸ κέντρον, διάμετρ. 0,565 γαλ. μετ. πᾶχος 0,001· ἔλκει λίτρ. λεψ. 15 5/16.

2. Ὀκτάγωνον σκεῦος ἐν σχήματι κανοῦ ὀλίγον τι ἐλλειψοειδούς, αἱ ἐκτέρωθεν λαδαὶ εἰκονίζουσι παρθάλαις, ἐπὶ δὲ τῆς ἑσθῆος αὐτῶν εἶναι ἀληθεῖς μαργαρίται, ἐκ τούτων ἡ μία μόνον ἠδυνήθη νὰ ἐπισκευασθῆ· τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ κανοῦ εἶναι ἐς διαπλακτεῖν, τὰ δὲ μεταξὺ κενὰ πληροῦνται δι' ὀρυκτοῦ κρυστάλλου καὶ βελουδοῦς τινος μίγματος διαφόρων χρωμάτων ἰσοψηκρῶν ἐν τῇ χρυσῇ. Τοῦτο τὸ σκεῦος δεινῆς εἶχε πάθος καταστροφῆς ὑπὸ τοῦ θαλάσσιου ἐκείνου πρωτοτέκτονος· ἡ μεγάλη διάμετρος 0,185, ἡ δὲ μικρὰ 0,165· κατὰ δὲ τὴν βάσιν ἡ μὲν μεγάλη διάμετρος 0,09, ἡ δὲ μικρὰ 0,073· βάθος 0,105, πᾶχος 0,0015. ἔλκει δὲ λίτρ. λεψ. 5. 5/32.

3. Ἀσθενάγωνον κανονικὸν σκεῦος, κατὰ τὸ αὐτὸ περίπου σχῆμα καὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ προηγουμένου· διάμετρ. 0,173, βάθος 0,12, πᾶχος 0,0015 ἔλκει δὲ 3 1/4.

4. Χρυσὴ (φιάλη) μετὰ διπλοῦ πυθμίνης· τὸ ἴσω δὲ αὐτῆς καλύπτεται ὑπὸ γλυφῶν παρῆστα νοσηῶν θεῶν, κατὰ δὲ τὸ κέντρον ἀγκυλῆ καθήμενης· διάμετρ. 0,257· πᾶχ. 0,002, ἔλκει δὲ 4 1/32· τοῦ δὲ ἀγαλματίου ὕψος 0,75, πᾶχος τοῦ ἐλάσματος 0,001. ἔλκει δὲ 15/64.

5. Περιδεραίων δια διπλοῦ ἐλάσματος· τὸ ἄνω μέρος εἶναι ἐπίσης διαπλακτεῖν, τὰ δὲ κενὰ πληροῦνται διὰ κρυστάλλου καὶ μίγματος ὡς ἐβρίθη· ἐπίσης εἶχε δεινὸς πάθος· διάμετρ. ἄνωθεν 0,15 κάτωθεν 0,2, πᾶχος 0,0005 ἔλκει δὲ 15/32.

6. Κρίκος (ἢ βαρύτερον εἰκταῖον ψάλλιον) ἐφ' οὗ ἐπιγραφὴ, ἣτις ἐπὶ δὲν ἀνεγνώσθη, φάνηται δὲ λίαν ἀρχαία· διάμετρ. 0,152, πᾶχ. 0,012, ἔλκει δὲ 1 7/16.

7. Ἄτερος ἀνω ἐπιγραφῆς· διάμ. 0,17, πᾶχος 0,005 ἔλκει δὲ 25/64.

8. Λύχνος ἐν σχήματι ἕτρακος, οὗ ἡ κεφαλὴ λιθοκολλητος, ὡς ἐβρίθη, τὰ δὲ λοιπὰ ἐπίσης ψήφους κεκοσμημένα, ἀλλ' ἐγκακοκαμμένοι· μήκος 0,27, πλάτος 0,105 ἔλκει δὲ 1 3/4.

9. Ἄτερος λύχνος εἰκονίζων Ἴβην, πανταχοῦ λιθοκολλητος· μήκος 0,25, πλάτος 0,08 πᾶχος 0,0015, ἔλκει δὲ 15/32.

10. Ἄτερος λύχνος ἑμοισοσχημέν, μήκος 0,235· πλάτος 0,055· πᾶχος 0,0015· ἔλκει δὲ 1 1/8.

(1) Ἴδε τοῦ παρόντος λόγου μέρ. Β'.

(2) Τῆς στήλης ταύτης τὸ ἄνω μόνον ἤμισον μέρος σώζεται ἰσῶθεν τοῦ παραλληλεπιπέδου ἐπιγεγλυπταὶ ἀφῆς καὶ ἐκατέρωθεν ἀνθίμιον· λέγει δὲ ἐκατέρωθεν ἡ ἀφῆς εἰς κιονόκρανον, ἐνθὸς δὲ αὐτῆς εἰκονίζεται σταθῆριον (demifigure) ἀνδρός· ἔπεται ἡ ἐπιγραφὴ: *Dñs Μανίβη. || ANTONIVS. || NIKANORIS ||* τὰ δὲ λοιπὰ δὲν σώζονται. — Σημειῶσαι, ὅτι καὶ ὁ τύπος *Αυτώνιος Νικάνωρος* . . . δὲν εἶναι ῥωμαϊκὸς ἀλλ' ἑλληνικὸς.

(3) Ἴδε *Mionnet*, κτλ.